

Марк Твен

За Рая ли бяха, или за Ада?

I

– Ти излъга?

– Призна си! Призна си! Излъга!

II

Семейството се състоеше от четирима: Маргарет Лестър, вдовица, на 36, Хелън Лестър, дъщеря и, на 16, неомъжените лели на Мисис Лестър – Хана и Хестър Грей, близнаци, на по 67. От събуждане до заспиване, трите жени прекарваха времето си възхищавайки се на малката, гледайки промените по лицето и, отразяващи промените в душата и, която обогатяваше техните собствени с младостта и красотата си, в слушане музиката на гласа и, мислейки колко богат и красив става света с този подарък от Бог, чудейки се, колко ужасен би бил той без светлината, която им дава.

По природа, възрастните дами бяха мили и добри, но поради наложените морални устои бяха толкова безкомпромисно стриктни, че ги правеха най-малкото пуритански настроени, ако не сурови. Влиянието им беше доста ефективно в къщата, дотолкова, че майката и дъщерята приеха морала и начина им на живот почти весело, щастливо и без въпроси. Беше им станало втора природа. И така в този мирен рай нямаше ни сблъсъци, ни съмнения, ни грешки, ни разбити сърца.

Лъжата нямаше място там. Беше недопустима. Говореха абсолютната истина, желязната истина, непреклонната безкомпромисна истина, оставяха фактите сами да говорят за себе си. Но един ден, под удара на обстоятелствата, ценността на къщата излъга и после си призна през сълзи и самообвинения. Няма думи, които да може да се изрази смайването на лелите. Като че ли небето беше паднало, като че ли земята беше разрушена с един удар. Те ту ставаха ту сядаха, почервенияха и побледняваха, вираха се без думи във виновната, която лежеше в краката им и целуваше ръка ту на едната, ту на другата, плачейки и умолявайки за прошка, но без отговор, прегръщайки крака ту на едната, ту на другата, но виждайки само огромният гняв по стиснатите им устни.

Два пъти леля Хестър каза вледеняващо:

– Ти излъга!

Два пъти леля Хана повтори ужасена:

– Призна си! Призна си! Излъга!

Това беше всичко, което можах да кажат. Ситуацията беше нова, безумна, невероятна, не можеха да я проумеят, не можеха да я управляват, тя почти парализира говора им.

Накрая решиха, че съгрешилото дете трябва да бъде закарано при

майка му, която лежеше болна, но трябваше да знае какво се беше случило. Хелън се молеше момичето да спре бъдещото си опозоряване, да спести на майка си мъката и болката от това, но знаеше, че няма да стане така, дългът изискваше саможертва, дългът изискваше преосмисляне на всичко, нищо не можеше да се освободи от дълга, с дълга не се правят компромиси.

Хелън продължи да се моли, но каза, че грехът си е неин собствен, че майка и няма връзка с това, защо да трябва да страда?

Лелите бяха неотстъпчиви в тяхното верую, казаха, че законът изисква от родителите да поемат част от вината на децата си и дори и невинната майка на съгрешилото дете трябва да поеме скръбта, болката и срама от греха.

Трите влязоха при болната.

По това време докторът пристигаше към къщата. Беше все още достатъчно далеч. Беше добър лекар и добър човек, с добро сърце, но за да го узнае на човек му трябваша 1 година да го мрази, 2 години да се научи да го трае, 3 за да го хареса и още поне 4–5, за да се научи да го обича. Беше трудно и бавно, но си заслужаваше. Беше огромен, с лъвско лице, лъвска глава, суров глас, а в очите му имаше нещо пиратско и женско, по мое мнение. Не разбираше от етикет и не се интересуваше от него, в маниерите, говора държанието имаше нещо дивашко. Беше пряк, до безумие, имаше собствено мнение за всичко, имаше достатъчно пари и влияние и не го интересуваше дали го харесват или не. Когато обичаше – обичаше и го показваше, когато мразеше-мразеше и всичко го знаеха. В младостта си е бил моряк и все още солта на моретата личеше в очите му. Беше твърд католик и вярваше, че е най-истинския на света и че истинският католик е заоблен, праволинеен, здрав. Хората, които поради някаква причина искаха да докоснат душата му, му викаха Християнина, фраза, която деликатно галеше ушите му и чието главно Х го очароваше и го караше да едва ли не да го съзира в устата на хората, дори и в тъмното. Онези, които се надяваха да им обърне внимание и го боготворяха пишеха името с главна буква, считайки, че това е най-доброто, което могат да сторят за него, но дори и най-големите му врагове му викаха „Единственият християнин“. От тези два прякора, наистина, вторият имаше по-голяма сила и дори и най-големият му враг се съгласяваше с това. В каквото и да вярваше, вярваше с цялото си сърце, ако се налагаше дори се биеше за него. Беше истински съвестен, но по своите собствени разбирания, изпълняваше всичко, което считаше за свой дълг, без да се интересува от мнението на моралистите и закона.

На младини в морето псуваше на свобода, но откакто слезе на сушата следваше собственото си правило да избягва ругатните, освен при особени обстоятелства и само ако за това го командва дълга. Бил е и твърд пияч в морето, но на брега-отявлен трезвеник, за да служи като пример на младежта, е пийваше от време на време сам, но рядко, четири, максимум пет пъти годишно.

По необходимост тези хора са впечатлителни, импулсивни и емоционални. И той също, а и не криеше чувствата си и ако ги имаше, нямаше никакъв проблем да ги покаже. Лицето му показваше душевните му терзания, а когато влиза в стаята слънчобраните и чадърите дори се събуждат, за да изкажат фигуративно вълненията му. Когато засияе топлината в очите му, значи, че е съгласен, че дава благословията си, когато се намръщи температурата намалява с поне 10 градуса. Беше обожаван в къщата на приятелите си, но понякога го мразеха.

Харесваше Лестъррови, а и те му отговаряха със същото. Споделяха привързаността му към християнството, въпреки че разбиранията им се различаваха донякъде, те пак си го обичаха от сърце.

Точно пристигаше на прага, когато двете лели и съгрешилата влизаха в стаята на болната.

III

Споменатите три застанаха до леглото, лелите ядосани, провинилата се-плачеща. Майката надигна главата си на възглавницата, в очите и припламна симпатия и майчина любов. Тогава лелите се нахвърлиха върху нещастното дете и то потърси закрила в ръцете на майка си.

– Чакай! – каза леля Хана и отдръпна детето от ръката и.

– Хелън, – каза другата строго – Разкажи всичко на майка си. Изповдай душата си, не оставяй нищо неизказано.

Ужасеното дете се остави на съда на майка си, разказа тъжната си история от край до край и после проплака, молейки:

– Ох, мамо, прости ми, прости ми – толкова съм объркана...

– Да ти простя, детето ми? Ела в прегръдките ми, тук, сложи глава на сърцето ми... Дори и да беше наговорила хиляди лъжи, аз пак...

Чу се звук, вик от нечие гърло. Лелите се спогледаха, увиха се в дрехите си, беше доктора, с лице, като буреносен облак. Майката и дъщерята стояха прегърнати една до друга, сърце до сърце, нехаейки за присъствието му, нехаейки за каквото и да било друго. Лекарят остана застинал за дълго време пред сценката, изучавайки, анализирайки, търсейки първопричината, после подаде ръка на лелите и застана до тях. Трепереха, стояха пред него и чакаха. После той се наведе и промълви:

– Нали ви казах, че този пациент трябва да бъде пазен от каквито и да било вълнения? Махайте се оттук.

Подчиниха се. След половин час той излезе от стаята, ведър, весел, като че ли обвит в слънчеви лъчи, придържайки Хелън, с ръце на кръста и, помагайки и, разговаряйки непринудено с нея, а тя самата по-весела от преди, по-щастлива, изпълнена със задоволство.

– Е, довиждане за сега, скъпа. Отиди си в стаята, пази майка си и внимавай! Дръж си езика зад зъбите. Така, това трябва да е, иначе си по-здрава от камък. – Той я целуна по бузите и добави. – А сега, трябва да поговоря с лелите ти.

Тя се върна към действителността. Лицето му се покри с облаци, отново, седна и каза:

– Вие двете, направихте такава грешка, но и нещо добро. Да, добро, така си е! Жената е болна от тиф! Вие едва не я убихте с вашето безразсъдство, така си е! Така и не разбрах, за какво е било всичкото това!

Изведнъж и двете лели скочиха настръхнали, треперейки от гняв.

– Сядайте долу! Какво си мислите, че правите?

– Ние трябва да и кажем. Ние...

– Не правете нищо повече, достатъчно за днес. Желаете да прахосате всичко, което сме направили дотук за едното нищо! Сядайте веднага, казах ви! Дадох и нещо, за да поспи, нуждае се от сън, а ако я събудите, без мое позволение, ще ви науча на разум, така да си знаете!

Те най-сетне седнаха, стресирани и негодуващи, но победени от заповедта.

– А сега и завинаги, искам някой да ми обясни. Трябва да ми обясните, без емоции и възмущения... Защо посмяхте, въпреки категоричната ми забрана, да влезете там и да разстроите така жената, как посмяхте да направите тая глупост?

Хестър се обърна за помощ към Хана, двете се спогледаха объркано, не желайки да участват в тази ужасна пиеса. Докторът им помогна. Започна:

– Е, Хестър?

Гледайки към ръцете си, с затворени очи, тя започна:

– Не бихме го направили, но този път беше жизненоважно, въпрос на живот и смърт. Дълг! Пред дълга нямаме друг избор, няма друг начин, трябваше да се действа. Бяхме длъжни да я заведем при майка и. Тя излъга!

Докторът я погледна, неразбиращо, опитвайки се да схване ситуацията и избухна:

– Излъгала веднъж! Наистина! Бог да ми прости! Та аз лъжа ежедневно хиляди пъти. Като всеки лекар! Като всеки нормален човек, освен вас двете! И това ли е то причината, която ви даде правото да престъпите моите забрани, да застрашите живота на тази жена! Вижте, Хестър Грей, това е лудост, чиста лудост, онова дете не може да е казало лъжа, която да нарани човек. Това е невъзможно, абсолютно невъзможно. Вие и двете го знаете, всяка една от вас, знаете това добре!

Хана реши да спаси сестра си:

– Хестър не искаше да каже, че лъжата е наранила някого. А просо, че момичето излъга!

– О, знаех си, никога не съм чувал подобно безумие! Нямате ли поне малко разсъдък, да различите една лъжа от друга? Поне не можете ли да проумеете, че има лъжи, които помагат и такива, които убиват?

– Всичките са грешни! – стискайки устни. – Забранени са!

Докторът се въртеше на стола. Искаше да обори казаното, но не

знаеше как да започне. Накрая реши да рискува:

– Хестър, не би ли излъгала, за да спасиш човек от незаслужено наказание или позор?

– Не!

– Никога? Дори и приятел?

– Не!

– Дори и най-добрата си приятелка?

– Никога!

Лекарят помълча малко, борейки се с мислите си, после попита:

– Дори и ако това би го спасило от болката, мизерията, скръбта?

– Не! Дори и ако това би спасило живота му!

Пауза.

– Ами душата му?

Затишие, дълга тишина, после Хестър отговори:

– Дори и душата му!

Замълчаха!

– Ами ти, Хана?

– Същото!

– Ми питам ви сега, защо?

– Защото лъжата е грях, това би погубило нашите собствени души, би, наистина, няма да можем да изкупим греха си, преди да умрем!

– Странно, наистина странно, консервативно веруя! Това ли е то душата, която би спасила света? Той скочи, мърморейки, псувайки и тръгна към вратата, после се обърна към тях. – Промяна! Разкарайте тази тъпа егоистична долна привързаност към спасяването на собствените си дребни душици и направете нещо истинско! Рисквайте си душите! Рисквайте ги за доброто, тогава даже и да ги загубите, няма да ви пука! Променете се!

Добрите стари дами седяха парализирани, треперещи, възмутени, обидени, разстроени, негодуващи пред чутото. Бяха наранени до мозъка на костите си, горките стари дами, никога нямаше да забравят тези обиди:

– Промяна!

Повтаряха думата наум! „Да се променят, да се научат да лъжат!“

Бавно с времето, промяната просия в душите им. Най-сетне проуха основният дълг на човешкото същество – да мисли за себе си, до мига в който се изчерпа, до мига в който най-сетне не се замисли за другия. Това променя духа му из основи. Замислиха се за бедната си, нещастна, толкова обичана племенница, за ужасната болест, която я

убиваше, изведнъж забравиха самолюбието си и пожелаха в сърцата си да и помогнат, да изпита цялата им огромна любов, да направят всичко, което е възможно със слабите си ръце и тела, ако само им се отдаде възможност, ако имат само тази привилегия, за да направят живота и някак по-поносим и весел.

– Ще го направим! – каза Хестър, през сълзи.

– Няма да има по-добри болногледачки от нас, тъй като никоя не ще стои пред леглото и, докато не падне и не умре, Господ знае, че ще го сторим!

– Амин! – каза Хана, усмихвайки се през очилата. – Докторът ни познава! Знае, че няма да я обезпокоим отново, няма да доведе други. Няма да съжалява!

– Да съжалява? – извика Хестър, бършейки сълзите си. – Няма да съжалява за нищо, този дявол! Този път не направихме добро, Хана, но така е било писано. Хана! След всичко, което каза и направи, той е толкова мъдър, талантлив и добър, дори не би се и замислил за подобно нещо! Време е една от нас да отиде в онази стая! Какво прави там? Защо не дойде и не ни каза?

Чуха звука от стъпките му. Влезе, седна и започна да говори.

– Маргарет е болна! Сега спи, но скоро ще се събуди и някоя от вас трябва да отиде при нея. Доста е зле, но ще се оправи. Някой трябва да я наблюдава денем и нощем. За колко време ще можете вие?

– През цялото! – извикаха двете жени.

Очите на доктора светнаха, после каза енергично:

– Казвате истината, браво на вас! И вие бихте направили всичко по вашите възможности, по-добре от всеки друг в този град, но не можете да седите постоянно при нея, би било престъпление да ви го позволя! – Беше истинска награда, златен медал за сърцата им. – Вашата Тили и моята стара Нанси ще сторят останалото, двете са прекрасни болногледачки, черна кожа, но бяла душа, наблюдателни, внимателни, нежни – перфектни болногледачки... А вие двете! Обърнете внимание на Хелън, не е добре и се разболява.

Жените се учудиха, невярвайки. Хестър каза:

– Но как така? Та нали вие преди по-малко от час казахте, че е поздрава от камък.

Докторът отговори тихо:

– Беше лъжа!

Лелите се обърнаха към него с възмущение. Хана:

– Как можахте да кажете нещо, толкова възмутително, с толкова

безпристрастен тон, като знаете какво мислим за лъжите...

– Млък! Неуки сте като котки и двете и не знаете дори за какво става дума. Като останалите заслепени моралистки сте: лъжете от сутрин до вечер, но не чрез устите си, а чрез лъжовните си очи, с тона си, с измамната си симпатия, с жестовете си, извърщате самодоволните си гласове и парадирате пред Бог, всичките уж казвате все истината, а лъжата е изстудила душите ви, ако въобще ги имате. Защо си вярвате, че само казаната лъжа е лъжа! Ако се обърнете назад, ще я видите в душите си! Каква е разликата между лъжата в очите и тази в устата? Няма на тази земя човек, който да не е лъгал стотици пъти на ден, а вие, вие, които се лъжете взаимно, сега изпадате в такъв лунатичен ужас, защото съм казал на детето една доброжелателна, великодушна лъжа, за да я предпазя от въображението и, която ще я спаси от това да изпадне в треска за час, просто е против моралният ми дълг да го позволя! Вероятно, според вас, трябваше да го направя, за да спася нещастната си душа!

– Хайде, обяснете причината. Нека разгледаме детайлите! Какво бихте направили двете, ако знаехте, че щях да се появя в стаята?

– Какво?

– Ами влязохте и заведохте Хелън с вас, нали?

Двете лели мълчаха.

– Каква беше причината и какви бяха намеренията ви?

– Какво?

– Да не ви обвиня! Да не знам, защо се е влошила Маргарет. Или с други думи да ме излъжете, само че тихо. Още повече, да напакостите с тази ваша лъжа.

Близначките се изчервиха, но не промълвиха ни дума.

– Вие не само, че лъжете, но лъжете с устите си, вие двете!

– Не е така!

– Така си е, само че пакостите! Не бихте си издали, нали! Знаете ли какво е отстъпление и признание?

– Какво имате предвид?

– Прието е, като отстъпка, че безобидните лъжи не са престъпление, признавате, че уж правите разлика. Например, миналата седмица, вие отклонихте поканата на Мисис Фостър, за да посрещнете ония отвратителни Хигби на вечеря, при това вежливо, уж, че имате работа и не можете да отидете. Това си беше лъжа. Истинска лъжа! Хайде, опровергайте се, Хесър, с друга лъжа...

Хесър отговори с поклащане на глава.

– Е! Отговаряйте! Било ли е или не е било лъжа?

Бузите и на двете почервеняха, но после отговориха твърдо, признавайки си:

– Излъгахме!

– Добре! Промяната започна, все още има надежда за вас, не бихте излъгали, за да спасите душата на най-добрата си приятелка, но лъжете без скрупули, ако е необходимо да се спасите от неодобрение, казвайки неприятна истина.

Той стана. А Хестър, говорейки от името на двете, каза студено:

– Добре, излъгахме! Признаваме си, няма да се повтори. Грях е! повече няма да лъжем никого за нищо, освен за да му спестим мъката и болката, заклеваме се пред Бог!

– А, колко лесно се пречупвате! Факт е, че вече си бяхте пречупили, защото това, което казахте дотук също беше лъжа. Довиждане! Променете се! Една от вас трябва да отиде при болната!

IV

Дванадесет дни по-късно.

Майката и дъщерята лежаха болни от ужасната болест. Шансът им бе малък. Възрастните сестри изглеждаха уморени и бледи, но не даваха поста си. Имаха болни сърца, но твърд характер. През всичките дванайсет дни, майката се молеше за детето, а то за майка си, но и двете знаеха, че молитвите им не се чуват. Когато казаха на майката, че е болна от тиф, тя се изплаши и веднага попита дали има опасност да е заразила Хелън. Хестър се побоя да и каже истината, въпреки, че все още не вярваше на доктора, но като видя усмивката по лицето на болната и как болката изгуби част от силата си, осъзна, че е малък позор да излъжеш, въпреки, че все още вярваше, че това е грях. В този момент болната осъзна, че детето трябва да е далече от нея и каза, че би сторила всичко възможно, тъй като по-скоро би умряла, отколкото да види детето си болно. Онзи следобед, Хелън легна болна. Ставаше все по-зле през нощта. На сутринта, майка и, попита:

– Тя, добре ли е?

Хестър потрепери, отвори уста, но думите отказваха да излязат. Майката лежеше отпаднала, гледайки, мислейки, чакайки, изведнъж побледня и шепнешком каза:

– О, Боже мой, това ли е? Тя е болна, нали?

После лелята изведнъж вдигна глава бунтувайки се:

– Не! Успокой се, тя е добре!

Цялото сърце на болната се обърна с признателност:

– Благодаря ти Боже! Целуни ме! Колко се надявах на това?

Хестър разказа на Хана, но тя каза студено:

– Сестро, това е лъжа!

Устните на Хестър се разтрепериха, после се отърси от мъката и каза:

– Ох, Хана, знам, че е грях, но как иначе да и помогна, не мога да се боря с мъката и самотата в очите и.

– Няма значение, лъжа си е и Бог ще те държи отговорна за нея.

– Ох, знам това, знам това! – Изплака Хестър, чупейки ръце. – Но дори и сега да беше, пак щях да сторя същото. Знам!

– Тогава аз ще го направя!

Хестър падна в краката на сестра си, плачейки и умолявайки:

– Недей, Хана, недей – това ще я убие!

– Аз все още говоря само истината.

На сутринта тя занесе ужасната вест на майката. Когато се завърна от мисията, Хестър седеше и чакаше треперейки в хола. Промълви:

– Ох, как го възприе, как...тази бедна, объркана майка.

Очите на Хана плуваха в сълзи. Каза:

– Бог да ми прости! Казах и, че детето е добре.

Хестър я прегърна с „Бог да те поживи“!

След това, те най-сетне узнаха границите а силата си и приеха съдбата си. Те капитулираха и се самообвиняваха мислено за мекотата си в ситуацията. Ежедневно щяха да повтарят тази сутрешна лъжа и щяха да изкупват греха си с молитва, но не измолвайки забрава и прошка, а желайки само Господ да разбере слабостта на душите им, не можеха ни да се скрият, ни да се извинят.

Всеки ден бедното дете ставаше все по-зле и по-зле, но те лъжеха майка му и се радваха на усмивката и.

Първом, момичето беше достатъчно силно, за да държи молив и пишеше дълги, трогателни, изпълнени с обич писма на майка си, чрез които прикриваше болестта си и които майката четеше и препрочиташе със сълзи от благодарност и обич, целуваше ги отново и отново и ги пазеше като драгоценност под възглавницата.

После дойде денят, в който малката падна, ръката и стана твърде слаба, умът-размътен, езикът-безсмислен. Беше тъжна дилема за бедните и лели. Нямаше писма, изпълнени с любов, за майката. Не знаеха какво да сторят. Хестър се опита да измисли правдоподобно обяснение, но не можа, съмнение се изписа по майчиното лице, после тревога. Хестър го забеляза, разпозна зараждащата се опасност и видя настъпващия провал. Каза тихо и ведро:

– Мисля, че няма да ти хареса да го научиш, но Хелън спи в Слоунс. Има малко парти и въпреки, че не искаше да ходи, ти си толкова болна и ние я принудихме, тя е толкова млада и има нужда да изживее миговете на младостта си, помислихме че и ти ще се съгласиш. Знаем, че ще пише, веднага след като се върне.

– Колко сте добри, колко сте мили към нас двете! Да одобря ли? Но, защо, аз ви благодаря от сърце! Моето бедно сладко заточениче! Кажете и, че искам за нея толкова удоволствия, колкото може, не искам да я заробя, изведнъж! Само ви моля, нека пази здравето си! Не я оставяйте да страда, моля ви! Колко съм ви благодарна, че сте и позволили да излезе за малко, да се махне от тази инфекция, какъв голям риск поема тя

тук, скъпа лельо Хестър! Помислете как би изглеждало нежното и личице, цялото в пъпки и треска! Няма да мога да го преживея! Пазете я! Пазете младостта и! Ех, не мога да я видя сега, нежното ми създание, с тези големи сини, честни очи, толкова сладко и чаровно... Тя е по-красива от всякога, нали, лельо Хестър?

– О, по-красива, по-бляскава и по-чаровна от всякога, ако това е въобще възможно! – Хестър се обърна, тремаво посегна към шишенцата с лекарствата, в опит да скрие мъката и греха си.

V

След малко и двете лели отидоха в стаята на Хелън. Търпеливо и настойчиво, със старите си ръце, те се опитаха да подправят част от писмата и. Правеха грешка след грешка, но ставаха все по-добри с времето. Жалостта, хумора на ситуацията, нямаха място тук, те не ги виждаха. От време на време сълзите им падаха по писмата и ги зацапваха, понякога някоя неудачна дума се прокрадваше и разваляше цялото писмо, но най-накрая Хана написа една бележка, достатъчно добра имитация наистина, дори и за подозрителното око, изпълнена с мили фрази и сладки обръщения, толкова познати на детето още от детската стая. Занесе я на майката, която я пое с алчността на любяща майка, целуна я и се зачете в грижливо подбраните думи, прочете я бавно няколко пъти, като задържа вниманието си на последния параграф:

„О, сладка мамо, ако можеш поне да те видя, да целуна очите ти, да ме прегърнеш! Надявам се да не те безпокоя! Оправяй се скоро! Всички са толкова добри към мен, но аз съм толкова самотна без теб, скъпа мамо!“

– О, милото ми дете, сега вече знам как се чувства! Тя не може да е напълно щастлива без мен и аз, о аз живея в очите и! Кажете и, че може да прави, каквото желае и лельо, кажете и че не мога да чуя пияното и гласа и, когато пее! Бог знае, колко искам! Никой друг не знае, колко е сладък гласа и за мен и колко ох...не е възможно да затихне! Защо плачеш?

– Ох, защото, защото...само спомен! Когато идвах насам тя пееше „Loch Lomond“. С такъв патос! Винаги ме кара да танцувам, когато пее това!

– Мен също! Колко ли сърцераздирателно красиво би било, ако без болка в гърдите, някой ангел ме отнеме в песента и?

– Скъпа Маргарет?

– Много съм болна. Понякога си мисля, че никога няма да чуя веселия и глас отново.

– О, стига, Маргарет! Не мога да го преживея!

Маргарет се размърда и каза нежно:

– Ела, ела...нека те прегърна! Не плачи! Ето тук, целуни ме! Спокойно! Искам да живея! Ще живея, ако мога! Ах, какво ще прави без мен? Често ли пита за мен? – о, знам, че е така...

– През цялото време, о, през цялото време!

– Моето скъпо дете! Написало е бележката в мига, в който се е върнало вкъщи!

– Да! Още на вратата! Дори нямаше време да се преоблече!

– Знам! Това е природата и, импулсивна, чувствена! Знам го и без да питам, но така ми се иска да го чуя от теб! Обичаната съпруга знае, че е обичана, но пак кара мъжа си да го повтаря по хиляди пъти на ден, просто за щастieto да го чуе! А сега е използвала писалка! Така е по-добре! Моливът се изтрива лесно! Вие ли и казахте да пише с писалка?

– Ние, не! Тя реши сама!

Майката погледна съкровището си и каза:

– Така се надявах, да го кажеш! Няма по умно и по-добро дете от моето!...Лельо Хана?

– Да, Маргарет?

– Отиди и и кажи, че мисля постоянно за нея, че се моля за нея! Но защо, защо пак плачете? Не се страхувайте за мен, милия че вече няма нищо страшно!

Нажалената посланичка занесе писмото до малката и го предаде на нечуващите и уши! Детето бълнуваше, с отворени очи, потънали в треската, очи, които не можаха да я разпознаят!

– Ти ли си? Не! Ти не си мама! Искам нея, ох, искам нея! Не съм я виждала да идва? Ще дойде ли? Ще дойде ли бързо? Ще дойде ли сега? Има толкова много къщи, ох тежат ми...и всичко се върти и върти...ох главата ми! ... тя се въртеше в болката си от една на друга страна, мятеше ръце...

Старата Хана намокри напуканите устни, леко нежно намокри и лицето и, мърморейки тихи, успокояващи думички и молейки Дядо Господ майката да не научава за това и да се оправя!

VI

От ден на ден детето ставаше все по-зле и по-зле, и всеки ден лелите лъжеха майка му, чиито живот също бе към края си. Всеки ден отново и отново пишеха думи на обич, от името на детето, стояха разкаяни, с наранени сърца, слушаха благодарността на майката, нейното обожание към безценното съкровище, чиито сърце ги докосваше.

Най-сетне дойде старият ни приятел, който носеше лечение и мир на всички. Светлината загасваше. Затишието, което предшестваше смъртната тишина в задимения хол, проникваше в тихата стая на Хелън и обвиваше стоящите пред леглото и предупреждавайки за бедата, която идеше, те знаеха. Умиращата лежеше със стиснати устни, в безсъзнание, гърдният и кош се повдигаше и спускаше бавно, а животът си отиваше. Честичко стенания разцепваха тишината. Една натрапчива мисъл заемаше умовете на всички: съжалението към тази смърт, голямата тъмнина, и майката, която не е тук, за да помогне, да прости!

Хелън се размърда, ръцете и като, че ли се опитваха да хванат нещо, тя лежеше сляпа от няколко часа. Краят идеше, всички знаеха. Плачейки Хестър я прегърна „О, детето ми, миличката ми“ На лицето на детето се появи лъч светлина, като че ли обърка ръцете, които го прегръщаха, с едни други ръце, промърмори „О, мамо, толкова съм щастлива сега, толкова те чаках да дойдеш, сега вече мога да умра!“

Два часа по-късно Хестър отиде при майката. Тя попита:

– Как е детенцето ми?

– Тя е добре!

VII

На вратата на къщата се развяваше парче бял и черен креп – траурна лента, издуваше се от вятъра и сякаш говореше за случилото се. По обед цялата подготовка за погребението беше направена, в ковчега легеше твърде младо момиче, прекрасно, с усмивка на лице. Край него седяха две опечалени, потънали в скръб и покаяние – Хана и чернокожата Тили. Дойде и Хестър, трепереше. Каза:

– Пита за писмото.

Лицето на Хана побеля. Не беше помислила за това, идеше краят на лъжите. Сега разбираше, че не е така. Двете жени сезираха една в друга с невиждащи очи. После Хана каза:

– Няма начин, трябва да го получи, в противен случай ще събудим съмнението и.

– И ще го има!

– Да, иначе ще разбием сърцето и! – Погледна към лицето на умиращата и очите и се напълниха със сълзи. – Аз ще го напиша!

Занесе го Хестър. А последният абзац гласеше:

„Скъпа мамо, моя мила сладка мамо, скоро ще бъдем заедно! Прекрасна новина, нали? Истина е, всички казват, че е истина!“

Майката жалееше:

– Горкото дете, как ли ще понесе истината, когато научи! Никога повече няма да я видя! Тежко, твърде тежко! Тя не знае нали? Вие я пазите от вестта!

– Мисли, че скоро ще се излекуваш!

– Колко сте добри, колко сте внимателни, скъпа лельо Хестър! Нали никой, който се е срещал с инфекцията не ходи при нея?

– Ще бъде престъпление!

– Но вие я *виждате*, нали?

– Да, от разстояние!

– Така е добре! На друг не мога да вярвам, но на вас, два ангела хранителя...няма по-честни от вас! Другите лъжат, много биха измамили и излъгали!

Очите на Хестър се затвориха, устните и потрепериха.

– Нека те целуна, лельо Хестър, и когато си замина и премине опасността, целуни я по устните някой ден и и кажи, че майка и изпраща тази целувка и че цялото и разбито сърце е в нея!

След час, Хестър излезе от стаята насълзена и се зае с погребението.

VIII

Дойде и следващият ден, слънцето освети земята. Леля Хана занесе новото писмо на майката, изпълнено с щастие, а на последния ред пишеше:

„Да почакаме малко, скъпа мамо и отново ще сме заедно!“

Камбанен звън се разнесе от вятъра.

– Лельо Хана, камбаната бие. Отишла си е някоя бедна душа. Както и моята скоро! Не и позволявайте да ме забрави!

– О, Бог знае, че това никога не ще се случи!

– Чуваш ли странните звуци, лельо Хана? Изглежда като тропане на много крака.

– Надявахме се да не ги чуваш, скъпа. Това е малка компания за за...по желание на Хелън, горкото малко затворено птиче! Ще има и музика, тя толкова обича! Мислехме, че няма да имаш нищо против.

– Против? О не, не, дайте и всичко, което желае! Колко добри сте към нея и към мен! Бог да ви поживи!

След кратка пауза.

– Прекрасно! Това е органа! Тя ли свири, как мислите? – сълзи на щастие, на лекота, на гордост потекоха по лицето и. – да, тя е, усещам допира и, сърцето и, познах я! Свирият! Защо? – това е химн, най-светият от всички, най-разчувстващия, най-истинския... Като, че ли отваря вратите към рая...Ех, да можех да умра сега...

Неясни и далечни думичките се промъкваха в тишината:

По-близо Боже, до Теб,
Близо до Теб,
През кръстопътя,
Който ме издига!

На края на химна, друга душа отиваше към вечния покой, те които бяха едно в живота, съяха да бъдат заедно в смъртта. Скърбящите сестри казаха:

– Колко прекрасно е, че тя така и не научи!

IX

В полунощ те седнаха една до друга, скърбейки, Ангел небесен се появи на земята и им каза:

– Мястото на лъжците е вече известно вам. Те горят в пламъците на ада, до края на вечността. Разкайте се!

Паднаха на колене пред него, прегърнаха се и наведоха глави в знак на преклонение. Но устните им не промълвиха ни дума, онемяха.

– Говорете! Ще занеса посланието ви в рая, ще решим за вас!

Поклониха се още по-ниско и едната каза:

– Грехът ни е голям, ние очакваме наказанието си и само голямото, последното разкаяние може да ни спаси, а сме бедни същества, познаваме слабостите си, знаехме, че този грях не ще бъде изчистен, преди да умрем! Силата ще възтържествува, ние сме загубени!

Техните сърца се смириха. Ангелът си отиде. Докато те чакаха да се върне отново, да слезе на земята, той вече шептеше указа си.

Х

За Рая ли бяха, или за Ада?

КРАЙ

© 2008 Мирена Пламенова, превод от английски

Mark Twain
Was it Heaven? or Hell?

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5042>]